

פְּמָטֵר לְקַחֵי - פְּטַל אִמְרָתֵי

יערוף פְּמָטֵר לְקַחֵי תִזְלַל פְּטַל אִמְרָתֵי פְּשָׁעֵי־עַלֵי דְשָׂא וְכַרְבִּיבִים עַלֵי עֵשָׂב: (שירת האזינו, דברים לב ב.)¹

ספרי דברים פִּסְקָא שו – בין טל למטר²

"יערוף כמטר לקחיי", אין "לקחיי" אלא דברי תורה, שנאמר: "כי לקח טוב נתתי לכם תורתֵי אל תעזבו" (משלי ד ב). ואומר: "קחו מוסרי ואל כסף" (משלי ח י), ואין מוסר אלא דברי תורה, שנאמר: "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך" (משלי א ח). ואומר: "שמעו מוסר וחכמו ואל תפרעו" (משלי ח לג). ואומר: "החזק במוסר אל תרף" (משלי ד יג). ואומר: "קחו עמכם דברים ושובו אל ה' " (הושע יד ג), ואין דברים אלא דברי תורה, שנאמר: "את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם" (דברים ה יח).³

"כמטר" - מה מטר חיים לעולם, אף דברי תורה חיים לעולם. אי מה מטר מקצת עולם שמחים בו ומקצת עולם מצירים בו, מי שבורו מלא יין וגרנו לפניו מצירים בו, יכול אף דברי תורה כן? תלמוד לומר: "תיזל כטל אמרתי" - מה טל כל העולם שמחים בו, כך דברי תורה כל העולם שמחים בהם.⁴

ספרי דברים פִּסְקָא שו – מטר משמים וריבוי טעמים ואישים בארץ

דבר אחר: "יערוף כמטר לקחיי", מה מטר זה יורד על האילנות ונותן בהם מטעמים לכל אחד ואחד לפי מה שהוא, בגפן לפי מה שהוא, בזית לפי מה שהוא, בתאנה לפי מה שהיא, כך דברי תורה: כולה אחת, ויש בה מקרא ומשנה תלמוד הלכות והגדות.⁵

¹ לכותרת שבחרנו אפשר להוסיף גם עריפה מול נזילה (זילה?) ואולי גם שעירים מול רביבים ודשא מול עשב. עכ"פ, התקבולת בפסוק: "יערוף כמטר לקחיי – תיזל כטל אמרתי", איננה חזרה-משלימה (טאטולוגיה), כי אם תקבולת מרחיבה ומעשירה, עד כדי יצירת ניגוד וקוטביות: טל לעומת מטר, אמירה מול לקח, נזילה מול עריפה (נראה שרש"י ורמב"ן לא מסכימים עם קביעה זו ורואים בפסוק תקבולת פשוטה, אך פרשנים מאוחרים כמו ספורנו, אברבנאל וכלי יקר, אולי בעקבות המדרשים שנראה להלן, מסכימים). בדומה לכך גם הפסוק הפותח את שירת האזינו: שמים מול ארץ, האזנה מול שמיעה. וכבר הרחבנו בכך בדברינו [האזינו השמים ותשמע הארץ](#) בפרשה זו, והפעם נלך בעקבות הטל והמטר, הלקח והאמירה.

² מדרש ספרי דברים, הגם שנחשב ל"מדרש הלכה", מרחיב ודורש, כמעט פסוק בפסוק, את שירת האזינו, מפיסקא שו ועד פיסקא שלג. ראו סיכומו לשירה בסוף פיסקא שלג: "אמרת גדולה שירה זו שיש בה עכשיו, ויש בה לעתיד לבוא, ויש בה בעולם הזה ויש בה לעולם הבא". להרחבה מיוחדת זוכה הפסוק שלנו ולפיכך נשים עיקר מגמתנו לדרוש את הפסוק על בסיס מדרש ספרי פיסקא שו, כפי שעשו דרשנים ופרשנים רבים לפנינו. ובאמת, מומלץ פשוט ללמוד פיסקא שו ברצף במקור. ראו סקירה על [מדרש ספרי דברים](#) כאן.

³ לקח הוא תורה, מוסר הוא תורה, דברים ודיבורים הם תורה (החומש שלנו והפטרות השבת), דעת היא תורה (סוטה מט ע"א), טוב הוא תורה (אבות ו ג), אור הוא תורה (תענית ז ב), עץ החיים הוא תורה (ברכות לב ב) וגם להגביה עוף הוא תורה (ברכות ה א) ועוד ועוד (מים כבר אמרנו?). אם משום שהתורה כוללת בתוכה את כל אלה (הגישה המתכנסת) ואם משום שכל אלה גם הם תורות חשובות שמביאות לתורת משה ומשלימות אותה (הגישה הפתוחה). ראו עוד: "קדמה דרך ארץ את התורה" (ויקרא רבה ט ג) וכן: "כל האומר אין לו אלא תורה - אפילו תורה אין לו" (יבמות קט ע"ב). ואנו רוצים לחזור למים, למטר ולטל.

⁴ עוד לפני שגלשנו והעמקנו במדרשים על המטר, על "יערוף כמטר לקחיי"; וכבר לפנינו השוואה עם הטל, עם "תיזל כטל אמרתי", עם יתרונו של הטל שיורד אמנם בכמויות קטנות, אך כל השנה, לעולם, בנחת ואינו מזיק. ראו הגמרא בתענית ג ע"א וכן מדרש תנחומא (בובר) פרשת תולדות סימן יט שגם אליהו כשגזר ואמר: אם יהיו השנים האלה טל ומטר, לא נענה: "... ולא שמע הקב"ה, אלא היה הטל יורד ... כל אותו הזמן, מן הקב"ה. להודיעך שאין אדם שליט בטל, אלא הקב"ה". עוד נראה בעניין זה להלן. וכבר נדרשנו לעניין הטל והמטר בדברינו [לך לשלום גשם, בוא בשלום טל](#) בפסח. אולי לא בכדי חלה פרשת האזינו בסמוך לתקופת השנה בה אנו נפרדים מהטל (לא לגמרי) ומקבלים את פני הגשם. יש כאן מעין תמונת ראי של הקיץ ועונות השנה. אולי גם הקריאה לשמים ולארץ להאזין ולשמע, קריאה הפותחת את השירה, היא לשנות את תפקודם ולשנות אורחם ורבעם מהקיץ לחורף. [יום התקופה, 20-21 בספטמבר](#), חל בד"כ בסמוך לפרשת האזינו.

⁵ המים הם אותם המים, אלא שפעולתם, נכון יותר תוצאת פעולתם, משתנה בהתאם לצמח המקבל אותם, סופג אותם ועושה מהם את פירותיו המיוחדים. המים הם התורה הבסיסית, המקור הא-להי הבא מלמעלה, ואילו העצים השונים הם פניה השונים של התורה בהלכה ובאגדה כפי שהם נדרשים ע"י בני האדם בבית המדרש. מה בדיוק קורה, בנמשל, כשהמים נספגים בעץ ועושים את פירותיה? איזו טרנספורמציה מתרחשת כאן? אפשר לדקדק במדרש זה מול, למשל, המדרש הבא בויקרא רבה כב א: "ויתן ה' אלי את שני לוחות האבנים כתובים באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר - ... רבי יהושע בן לוי אמר: ... מקרא משנה הלכות תלמוד תוספות אגדות ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו, כולן נאמרו למשה בסיני". האם ויקרא רבה חולק על מדרש ספרי? ניתן להשוות את מדרש ספרי לעיל גם עם המדרש הבא באבות דרבי נתן נוסח א פרק ח, הדין בדרכי הלימוד ויחסי רב-תלמיד: "עשה לך רב. כיצד? מלמד שיעשה לו את רבו קבע, וילמד ממנו מקרא ומשנה מדרש הלכות ואגדות. טעם שהניח לו במקרא, סוף שיאמרו לו במשנה. טעם שהניח לו במשנה, סוף שיאמרו לו במדרש. טעם שהניח לו במדרש, סוף שיאמרו לו בהלכות. טעם שהניח לו בהלכות, סוף שיאמרו לו באגדה. נמצא האדם ההוא יושב במקומו ומלא טוב וברכה. היה רבי מאיר אומר: הלומד תורה מרב אחד למה הוא דומה? לאחד שהיה לו שדה אחת זרע מקצתה חטים ומקצתה שעורים [ונוטע] מקצתה זיתים ומקצתה אילנות, ונמצא האדם ההוא מלא טובה וברכה. ובזמן שלומד מב' ג' דומה למי שיש לו שדות הרבה, אחד זרע חטין ואחד זרע שעורים ונטע אחד זיתים ואחד אילנות, ונמצא אדם ההוא מפוזר בין הארצות בלא טוב וברכה". הלימוד מרב אחד (לימוד מהרב נמשל במקומות רבים למעמד הר סיני) מוודא שכל העצים אכן שותים מים מאותו מטר ובטרנספורמציה לעצים השונים, אין המים מאבדים את מקורם. אגב, שימו לב שברשימה כאן מופיע "מדרש" במקום "תלמוד". הרשימה השכיחה היא: מקרא, משנה,

"כשעירים עלי דשא", מה שעירים הללו יורדים על העשבים ומעלים אותם ויש מהם אדומים ויש מהם ירוקים ויש מהם שחורים ויש מהם לבנים, כך דברי תורה: יש בהם בני אדם חכמים, בני אדם כשרים, בני אדם צדיקים, בני אדם חסידים.⁶

ספרי דברים פסקא שו – כינוס וצירוף, פירוט והוצאה

"יערוף כמטר לקח" - היה רבי מאיר אומר: לעולם הוי כונס דברי תורה כללים. שאם אתה כונסם פרטים מייגעים אותך ואי אתה יודע מה לעשות. משל לאדם שהלך לקיסרי וצריך מאה זוז או מאתים זוז הוצאה, אם נוטלם פרט, מייגעים אותו ואינו יודע מה לעשות. אבל מצרפם ועושה אותם סלעים ופורט ומוציא בכל מקום שירצה ... מצרפם ועושה אותם דינרי זהב ופורט ומוציא בכל מקום שירצה.⁷

"כשעירים עלי דשא" - כשאדם הולך ללמוד תורה תחילה אינו יודע מה לעשות עד ששונה שני ספרים או שני סדרים ואחר כך נמשכת אחריו כרביבים, לכך נאמר: "כרביבים עלי עשב".⁸

שם – הפשפש והפיטום, מניעת החלודה

"כשעירים עלי דשא", מה שעירים הללו יורדים על עשבים ומפשפשים בהם כדי שלא יתלעו, כך הוי מפשפש בדברי תורה כדי שלא תשכחם. וכך אמר לו רבי יעקב ברבי חנילי לרבי: בוא ונפשפש בהלכות כדי שלא יעלו חלודה. "וכרביבים עלי עשב", מה רביבים הללו יורדים על עשבים ומנקים אותם ומפטמים אותם, כך הוי מפטם דברי תורה ושונה ומשלש ומְרַבֵּץ.⁹

שם – להקפיד על תורה לשמה

דבר אחר: "יערוף כמטר לקח", היה רבי בניה אומר: אם עשית דברי תורה לשמם, דברי תורה חיים לך, שנאמר: "כי חיים הם למוצאיהם" (משלי ד כב). ואם לא עשית דברי תורה לשמם, הם ממיתים אותך, שנאמר: "יערוף כמטר לקח", ואין עריפה אלא לשון הריגה, שנאמר: "וערפו שם את העגלה בנחל" (דברים כא ד). ואומר: "כי רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה" (משלי ז כו).¹⁰

מדרש (או תלמוד), תוספות (במקרים מועטים), הלכות ואגדות. במדרש שיר השירים רבה (וילנא) פרשה א מצאנו את הרשימה המפורטת ביותר: "מקרא משנה מדרשות הלכות תלמוד תוספתות ואגדות". וכבר הרחיבו מן הסתם חוקרים וטובים בעניין ואכמ"ל. ועל לימוד מרב אחד או מרבים ראו בדפים המיוחדים.

⁶ עפ"י מדרש זה, דברי תורה יכולים לעשות אך טוב. לא כל שומעיהם יוצאים מושלמים אבל כולם או חכמים, או צדיקים, או חסידים או סתם אנשים כשרים. האם לא ייתכנו גם תוצאות אחרות ללימוד תורה? הרי במשל על העשבים, ברור שהגשם יורד גם על עשבים שוטים, על צמחים רעילים, או על סתם גידולים שאין בהם צורך.

⁷ ראו בספרי שם שר' נחמיה כבר הקדים את ר' מאיר ברעיון זה: "יערוף כמטר לקח" - היה רבי נחמיה אומר: לעולם הוי כונס דברי תורה כללים. יכול כדרך שאתה כונסם כללים תהא מוציאם כללים? תלמוד לומר: יערף כמטר לקח, ואין יערף אלא לשון כנעני (סוחר, רוכל). משל אין אדם אומר לחבירו: פרוט לי סלע זה, אלא: ערוף לי סלע זה. כך הוי כונס דברי תורה כללים ופורט ומוציא, כטיפים הללו של טל ולא כטיפים הללו של מטר שהן גדולות, אלא כטיפים הללו של טל שהן קטנות". ר' מאיר מרחיב בנמשל, של אדם שהולך לעיר אחרת: כונס במקומו, יוצא לדרך ופורט במקום שאליו הגיע. מהו הנמשל כאן? הלימוד למישהו אחר? הפיכת כללי ההלכה להנהגות יום יום? ר' נחמיה אינו נזקק למשל ואומר בפשטות: "יכול כדרך שאתה כונסם כללים תהא מוציאם כללים?", אלא שגם כאן אנו שואלים, מה היא ההוצאה – ההפרטה או הפריטה? הפיכת ההלכה למעשה? ישיבה בדין? לימוד התלמידים? ולגבי עצם הכינוס לכללים, ראו מאמר של פרופ' שלמה נאה אשר מציע שכינוס התורה כללים הוא טיפוח שיטות זיכרון הירארכיות מובנות, בתקופה שבה התורה שבע"פ אכן הייתה רובה ככולה בעל פה (מחקרי תלמוד ג, ספר הזיכרון לפרופ' א"א אורבך, תשס"ה). ואנו מציעים לקשר את הכינוס לכללים לעניין הלימוד מרב אחד שראינו לעיל. הכינוס הוא עפ"י דבי רב מסוים, אסכולה מסוימת.

⁸ הלומד החדש, מי שמצטרף למעגל הלימוד, הוא תמונת ראי של הלומד הוותיק. הוא נהנה מהכינוס והסדר שהכניס קודמיו ודרכם מגיע אל הפרטים - הרביבים. ראו עוד בספרי שם, דברי ר' דוסתאי המצטרף לר' מאיר ור' נחמיה: "יערף כמטר לקח" - רבי דוסתאי בן יהודה אומר: אם כנסת דברי תורה כדרך שכונסים המים בבור, לסוף שאתה זוכה ורואה את משנתך, שנאמר: שתה מים מבוךך (משלי ה טו). ואם כנסת דברי תורה כדרך שכונסים מטר בבורות שיחים ומערות, לסוף שאתה מנזל ומשקה אחרים, שנאמר: ונוזלים מתוך בארך (שם), ואומר: יפוצו מעיינותיך חוצה (שם). לכנוס עוד ועוד ולא לחשוש "שהראש כבר מלא".

⁹ ובמקבילה במדרש תנאים לדברים פרק לב הוא מדייק יותר בלשון הפסוק: "מה שעירים הללו יורדין על הדשאים ומדשנין אותן ומפטמין אותן, כך תהא מפטם דברי תורה ושונה ומשלש ומרבע ... מה רביבים הללו יורדין על העשבים ומנקין אותן ומפשפשין אותן שלא יתלעו, כך תהא מפשפש דברי תורה שלא תשכחם. שכן אמר יעקב בר חנילי לרבינו: בוא ונפשפש את ההלכות הללו שלא יעלו חלודה". נראה שמקור הביטוי "להוריד את החלודה" השגור גם בלשון ימינו, הוא כאן, ועל"פ, לא מספיק כינוס כללים ולימוד מפי הרב הבקיא ביותר, יש לחזור ולפשפש, לנקות לפטם, לאוורר ולרענן את הידע, כמו גשם את האדמה וצמחיה. ולגבי פעולות הפיטום והפשפוש בצמחים ובאילנות, נשמח לשמוע ממביני דבר, מה הן. ראו גמרא עבודה זרה נ ע"ב, בהלכות ערב שביעית: "סכין את הפגין, ומנקבין, ומפטמין אותן עד ראש השנה".

¹⁰ כבר מדרש אחד קודם מקשר רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי את ה"יערוף" שבפרשתנו עם דין עגלה ערופה: "רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: אין יערוף אלא לשון הריגה, שנאמר: וערפו שם את העגלה בנחל (דברים כא ד)". אלא ששם הוא ממשך באופן חיובי לעניין סליחה וכפרה. ובימינו שאין בית מקדש, דברי תורה מכפרים במקום הקרבנות, כפי שהוא ממשיך ודורש שם: "על מה עגלה מכפרת? על שפיכות דמים. כך דברי תורה מכפרים על כל עבירות. כשעירים עלי דשא, ועל מה שעירים מכפרים? על חטאות, כך דברי תורה מכפרים על חטאות. וכרביבים עלי עשב, מה רביבים באים תמימים ומכפרים, כך דברי תורה מכפרים על כל

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) פרשת האזינו – ממטר לטל ומקושי לנחת

"תזל כטל אמרתי" - מה הטל כל העולם שמחים בו כך דברי תורה שמחה לעולם ... יערוף כמטר לקחי. שתהא תורה מְשֻׁבָּעַת את התלמידים, כשם שהמטר יורד בשופע. יכול יהא עורפם כענין שנאמר (דברים כא) וערפו שם את העגלה בנחל? תלמוד לומר: "תזל כטל אמרתי" - בנחת ולא בזעף. וכן היה רבי מאיר אומר: אם למדת תורה לשמה - תזל כטל, ואם לאו - יערוף כמטר, ואין עריפה אלא הריגה. דבר אחר: יערוף כמטר לקחי. תחילה תהא תורתך קשה עליך כמטר ולבסוף תזל בנחת.¹¹

מסכת תענית דף ז עמוד א – מי הגדול ומי הקטן¹²

אמר רב יהודה: גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה, שנאמר: "יערוף כמטר לקחי" (דברים לב), ואין לקח אלא תורה, שנאמר: "כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו" (משלי ד). רבא אמר: יותר מיום שניתנה בו תורה, שנאמר: יערוף כמטר לקחי מי נתלה במי - הוי אומר: קטן נתלה בגדול.¹³

ספרי דברים פיסקא שו – רוחות השמים המביאות את המטר

דבר אחר: "יערוף כמטר לקחי", לא כמטר זה שבא מן הדרום שכולו לשידפון וכולו לירקון וכולו לקללה, אלא כמטר זה שבא מן המערב שכולו לברכה. היה רבי סימיי אומר: מנין שכשם שהעיד בהם משה בישראל שמים וארץ, כך העיד בהם ארבע רוחות השמים שנאמר: יערוף כמטר לקחי - זו רוח מערבית שהוא עורפו של עולם שכולו לברכה. "תזל כטל אמרתי", זו רוח צפונית שהיא עושה את הרקיע נקיה כזהב. "כשעירים עלי דשא", זו רוח מזרחית שמשחרת את הרקיע כשעירים, "וכרביבים עלי עשב", זו רוח דרומית שמארגת את הרקיע כרביב.¹⁴

עונות ועבירות". (ועניין הרביבים התמימים כאן לא הבינונו והמאיר עינינו יבורך). אבל רבי בניה מצביע על כך שהתורה עצמה יכולה לערוף - יש בה כח של הרס וכליה, כמאמר חז"ל במקום אחר: "מה נגיד זה יש בו להמית ולהחיות - אף דברי תורה יש בהם להמית ולהחיות. היינו דאמר רבא: למיימינים בה - סמא דחיי, למשמאילים בה - סמא דמותא" (שבת פח ע"ב). ראו עוד את דברי רבי בנאה בגמרא תענית ז ע"א, שהוא כנראה רבי בניה במדרש שלנו: "רבא רמי: כתיב יערוף כמטר לקחי, וכתיב תזל כטל אמרתי! - אם תלמיד חכם הגון הוא - כטל, ואם לאו - עורפהו כמטר. תניא, היה רבי בנאה אומר: כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים, שנאמר: עץ חיים היא למחזיקים בה. וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות, שנאמר: יערוף כמטר לקחי, ואין עריפה אלא הריגה וכו'". מכל המדרשים האלה, הרי לנו תשובה לשאלה בסוף הערה 6 לעיל. המשל על המטר הוא נכון ושלם, גם המטר יכול להצמיח עשבים שוטים ולגרום נזק לעולם. כך גם חז"ח התורה שנמשלה למטר.

¹¹ התשובה למטר העורף, לסכנות שבלימוד וקיום התורה, איננה חייבת לבוא מפסוקים ממקומות אחרים, כמו הפסוק ממשלי: "כי חיים הם למוצאייהם". היא מצויה בפסוק שלנו עצמו: בטל הרך והנוזל בנחת. ברביבים הרכים שהם ניגוד לשעירים הקשים. חזרנו למוטיב הטל שהוא בנחת וקיים לעולם וללימוד התלמידים. ראו ספרי דברים פיסקא שו: "יערוף כמטר לקחי ... אמר להם משה לישראל: שמא אין אתם יודעים כמה צער נצטערתי על התורה וכמה עמל עמלתי בה וכמה יגיעה יגעתי בה, כענין שנאמר: ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה ... נכנסתי לבין המלאכים ונכנסתי לבין החיות ונכנסתי לבין השרפים שאחד מהם יכול לשרוף כל העולם כולו על יושביו ... נפשי נתתי עליה, דמי נתתי עליה. כדרך שלמדתי אותה בצער כך תהיו למינים אותה בצער. או כדרך שאתם למדים אותה בצער כך תהיו מלמדים אותה בצער? תלמוד לומר: תזל כטל אמרתי, תהו רואים אותה כאילו היא בזול אחד משלש וארבע סאים בסלע". ללמוד, צריך האדם גם אם התורה עורפת כמטר, גם אם היא מכה כשעירים עלי דשא. אבל ללמד אחרים, להנחילה לבניו ובני בניו, רק בנחת כטל. "כאילו היא בזול" לא במשמעות של דבר חסר ערך או לזלזול חז"ח, רק דבר שניתן לרכוש בקלות יחסית, דבר שזורם ושקונה הרבה במחיר סביר.

¹² מדרש זה יחזיר אותנו אל פשוטו של מקרא, אל המטר והטל בנושא הראשי ולא רק כמשל לתורה. זאת ועוד, אחרי שלמדנו במדרשים לעיל, שהתורה נמשלה במטר ובמים, מועצם המשל, המטר והטל. אין מים אלא תורה, אבל אם לא יהיו מים בלי מחסור יהיה קשה ללימוד תורה.

¹³ לקחי היינו התורה יערוף כמו המטר. המטר הוא הדבר "הגדול" אליו מושוות התורה שהיא הדבר "הקטן". האמנם גשם עדיף על תורה? הייתכן שהתורה היא הדבר הקטן הנתלה בגשם שהוא הגדול? ראו מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק יט פסוק יח שאינו מסכים לכך ואומר: "אפשר שהגשמים גדולים מן התורה שהוא מושלה בהן? אלא משמיעין את האוזן מה שיכולה לשמוע". ושם דוגמאות נוספות רבות על ביטויים שנאמרו דרך מליצה ורכות "כדי לסבר את האוזן". כך גם במשנת רבי אליעזר פרשה א עמוד 25: "מדבר הנתלה בקטן ממנו, להשמיע את האוזן כדרך שהיא שומעת כיצד? יערוף כמטר לקחי, וכי הגשמים גדולים מן התורה שהתורה נתלית בהן? אלא לפי שהגשמים מרין את הכל, להשמיע את האוזן כדרך שהיא שומעת". וכן הוא באוצר המדרשים (אייזנשטיין) ל"ב מדות באגדה עמוד 268: "וכי הגשמים גדולים מן התורה שהתורה נתלית בהם? אלא שהגשמים מצויים ומרוים את הכל, וכדי להשמיע האוזן כדרך שהיא שומעת". הרי לנו שתי סיבות: א. מפני שהגשמים מצויים ומרוים את הכל וב. כדי להשמיע את האוזן מה שהיא יכולה (רגילה) לשמוע, היינו לדבר אל הקהל היושב לפני הדרשן בשפה המובנת לו. ואנו מציעים את הפירוש הבא. מתן תורה היה אירוע חד פעמי גדול ונשגב, ודאי יותר מסתם יום שיורדים בו גשמים, אך חד-פעמי ורחוק בזמן וקשה לשחזור וחוויה אישית. ירדת גשמים, בפרט בתחילת החורף כשהארץ יבשה וחמה וצמאה למים, ולב כולם חושש ודואג שמא תהיה השנה שחונה, היא חוויה חזקה ומוחשית לכל. אין כאן השוואה אבסולוטית-ערכית, אלא יחסית ואישית, בפרט של דרשן החי בארץ ישראל אשר "למטר השמים תשתה מים" (דברינו בפרשת עקב). והגשם הראשון, כך אנו מקווים בפתח, רק ימתין בבקשה קמעה לסוכתנו ואל ישפוך קיתון בפנינו (סוכה פרק ב משנה ט).

¹⁴ כל הדימויים בפסוק שלנו הם לטובה, ויותר מכולם הוא המטר העורף הבא מהמערב שהוא עורפה של ארץ ישראל לצופה קדמה (והיום אולי שינינו את הסתכלותנו מה הוא קדימה ומהו אחורה של ארץ ישראל). עוד על תפקידי הרוחות השונים ראו במדרש ספרי שם: "וכן היה רבי סימיי אומר: ... צפונית בימות החמה יפה ובימות הגשמים קשה, דרומית בימות החמה קשה ובימות הגשמים יפה. מזרחית לעולם קשה, מערבית לעולם יפה. צפונית יפה לחטים בשעה שמכניסים שליש וקשה לזיתים בשעה שחונטים. דרומית קשה לזיתים בזמן שמכניסים שליש ויפה לחטים בשעה שחונטים. ועוד על תפקידי הרוחות השונים ראו בבא בתרא כה

שבת שלום וגמר חתימה טובה
מחלקי המים

מים אחרונים 1: צטטנו בדף זה מספר מקורות ממדרש ספרי דברים אשר נדרש הרבה לפסוקי שירת האזינו ובהם הפסוקים הקשים: "מחויץ תשקל חרב ומחודרים אימה גם בחור גם בתולה יונק עם איש שיבה: אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם: וכו'". נציב כאן יד לאנשים המופלאים שבצל חרב הצורר הנאצי ואימתו לא חדלו מלשקוד על מהדורה מדעית ומוגהת של מדרש ספרי דברים ממנה אנחנו שואבים מלוא החפניים ואשר שולבה בפרויקט השו"ת של אונ' בר אילן. המהדורה העדכנית שבידינו היא תוספת הגהה של א. א. פינקלשטיין מבית המדרש לרבנים בארה"ב ניו יורק, ששכלל בשנות השישים של המאה העשרים את מהדורת ח. ש. האראוויטץ בהוצאת האגודה התרבותית היהודית בגרמניה, ברלין בשנת ת"ש.

וכך כותב פינקלשטיין בפתח ההוצאה השניה, ניסן תשכ"ט:

"כמעט שלושים שנה עברו מזמן הופעת הוצאה זו של ספרי דברים. רק ע"י אומץ לבם של העומדים בראש קהילת ישראל בגרמניה זכה הספר להופיע בדפוס, וההדפסה נגמרה חודש ימים אחרי פרוץ המלחמה העולמית השנייה. למרות כל סבלותיהם הקשות של אחינו בגרמניה בימים ההם והטרדות שעברו עליהם, השתדלו לגמור את ההדפסה. יש לתמוה על אומץ לבם בתנאים האמורים, ועל כח רצונם האדיר, וכן על אהבתם לתורה ולחכמה שהביאו אותם לידי החלטה לגמור בכל אופן את הדפסת הספר. טפסים אחרים נשלחו לארץ ישראל וגם לארצות אחרות. ברם, רובם נשארו בגרמניה וכנראה נאבדו בימי המלחמה ולא נשאר זכר מהם".

ע"א: "אמר רב יהודה, מאי דכתיב: יערוף כמטר לקחי? זו רוח מערבית שבאה מעורפו של עולם; תזל כטל אמרתי - זו רוח צפונית שמזלת את הזהב ... כשעירים עלי דשא - זו רוח מזרחית שמסערת את כל העולם כשעיר; וכרביבים עלי עשב - זו רוח דרומית שהיא מעלה רביבים ומגדלת עשבים". נשמח לשמוע הערות החקלאים והמטאורולוגים לגבי רוחות אלה.